

УДК 94(477.43)"194/195"(092)

DOI <https://doi.org/10.32782/2307-7778/2025.1.15>**Сергій ОЛІЙНИК**

кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри історії України
Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка,
вул. Татарська, 14, м. Кам'янець-Подільський, 32301, Україна, (serg.oliynik@gmail.com)

Serhiy OLIYNIK

Candidate of Historical Sciences, Associate Professor, Associate Professor at the Department of History
Ukraine Kamenets-Podilsky Ivan Ohienko National University
14 Tatarska St., Kamianets-Podilskiy, 32301, Ukraine

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9130-1575>

Researcher ID ABA-1930-2020

**ХОМА МАРТЮК (ПСЕВДО АЛКІД) – КЕРІВНИК ДУНАЄВЕЦЬКОГО
НАДРАЙОННОГО ПРОВІДУ ПОДІЛЬСЬКОГО КРАЮ ОУН**

Анотація. Мета статті полягає в аналізі діяльності Хоми Мартюка на псевдо Охрім, Алкід на посаді дунаєвецького надрайонного провідника. Для її реалізації необхідно висвітлити умови та причини вступу Х. Мартюка в лави УПА, його перші кроки в націоналістичному підпіллі. У статті звернено увагу на історичні умови, у яких функціонував Дунаєвецький надрайонний провід ОУН, показано складники протистояння оунівського проводу з радянським режимом, методи боротьби, особисту роль у цьому Алкіда. З'ясовано обставини, за яких він потрапив у полон, та подальшу долю після арешту й ув'язнення. Підкреслити роль постаті Х. Мартюка в історичній пам'яті національно-визвольного руху на Поділлі.

Методологія дослідження базується на принципах історизму, науковості, об'єктивності, системності. Використано загальнонаукові (аналіз, синтез, узагальнення) та спеціально-історичні (історико-генетичний, історико-системний) методи.

Наукова новизна. У дослідженні вперше використано матеріали архівно-кримінальної справи Х. Мартюка, які проливають світло як на бойовий шлях провідника, так і на маловідомі факти з історії Подільського крайового проводу ОУН.

Висновки. Хома Петрович Мартюк є яскравим представником українського національно-визвольного руху, який присвятив своє життя боротьбі за відновлення української незалежності. Аналізуючи обставини вступу, вдалося встановити закономірність вибору Хоми, адже в сім'ї сповідували патріотичні ідеї як наслідок участь братів-Мартюків у лавах дивізії «Галичина», пізніше – в УПА. Х. Мартюк з 1943 р. до 1947 р. провадив свою діяльність у межах Чортківського окружного проводу Подільського краю ОУН та послуговувався псевдом Охрім. У 1948 рр. в межах реорганізації крайового проводу переходить у Дунаєвецький надрайонний провід та очолює його під псевдом Алкід. У межах своєї діяльності провідник розвиває мережу підпільних квартир, збирає розвіддані, поширює націоналістичну літературу та керує молодіжною організацією ОУН. 30 вересня 1951 р. потрапив у засідку МДБ та рік витримував допити й катування. Хома Мартюк посідає гідне місце в історичній пам'яті національно-визвольного руху.

Ключові слова. Дунаєвецький надрайонний провід ОУН, національно-визвольна боротьба, радянський режим, Хома Мартюк (псевдо Алкід), молодіжні організації.

**KHOMA MARTYUK (PSEUDONYM ALKID) – HEAD OF THE DUNAYEVETS
SUPRA-DISTRICT LEADERSHIP OF THE OUN IN THE PODILLIA REGION**

Abstract. This article aims to analyze the activities of Khoma Martyuk, known by the pseudonyms Okhrim and Alkid, as the head of the Dunayevets supra-district leadership of the Organization of Ukrainian Nationalists (OUN). The study outlines the conditions and motivations behind Martyuk's involvement in the Ukrainian

*Insurgent Army (UPA) and traces his early steps within the nationalist underground. Special attention is given to the historical context in which the Dunayevets supra-district leadership of the OUN operated, as well as the methods of resistance employed against the Soviet regime. The article highlights Alkid's personal role in this struggle, details the circumstances of his capture, and explores his fate following arrest and imprisonment. The significance of Khoma Martiyuk's figure in the historical memory of the national liberation movement in the Podillia region is emphasized. **Research methodology:** The study is based on the principles of historicism, scientific rigor, objectivity, and systematic analysis. General scientific methods (analysis, synthesis, generalization) and specific historical approaches (historical-genetic and historical-systemic) were applied. **Scientific novelty:** For the first time, this study utilizes materials from the archival criminal case of Khoma Martiyuk, which shed light on both his military career and lesser-known aspects of the activities of the OUN's Podillia regional leadership. **Conclusions:** Khoma Petrovych Martiyuk was a prominent representative of the Ukrainian national liberation movement, dedicating his life to the struggle for Ukraine's independence. Analysis of the circumstances surrounding his involvement shows that his choice was consistent with the values of his patriotic family. His brothers served in the "Galicia" division and later in the UPA. From 1943 to 1947, Khoma operated within the Chortkiv district leadership of the Podillia region of the OUN under the pseudonym Okhrim. In 1948, following the reorganization of the regional structure, he was transferred to the Dunayevets supra-district leadership and headed it under the pseudonym Alkid. His activities included developing a network of safe houses, gathering intelligence, distributing nationalist literature, and leading the OUN youth organization. On September 30, 1951, he was ambushed by the MGB. He endured a year of interrogations and torture. Khoma Martiyuk holds a respected place in the historical memory of the Ukrainian national liberation struggle.*

Key words: *Dunayevets supra-district leadership of the OUN, national liberation struggle, Soviet regime, Khoma Martiyuk (pseudonym Alkid), youth organizations.*

Постановка проблеми. Сьогодні, в умовах протистояння російській агресії, як ніколи на порядку денному постає питання згуртування українців. У цьому контексті вагоме значення має звернення до історичного досвіду минулого, зокрема боротьби ОУН та УПА з радянським режимом після завершення Другої світової війни. Попри тотальну перевагу радянської влади, представники українського національно-визвольного руху тривалий час вели безкомпромісну боротьбу з ворогом. Остання бойова акція боївки упівців датована 1961 роком, а останній одиничний збройний опір аж 1967 роком. Ба більше, ОУН офіційно так і не припинила боротьбу з Москвою. Лише з відновленням Україною незалежності вдалося повноцінно розвивати цю проблематику та руйнувати радянські й російські міфи. Наша наукова розвідка корисна та актуальна в розв'язуванні радянського твердження, що діяльність ОУН пов'язана виключно із Західною Україною, а на теренах Наддніпрянщини вона не набула значних масштабів. Такий постулат потребує наукового спростування. Яскравим прикладом цього може слугувати звернення до історії та діяльності Дунаєвського надрайону ОУН, зокрема її керівного складу, серед якого варто відзначити постать Хоми Мартюка. Останній, зокрема, займався як організацією боротьби на Поділлі, так і розбудовою підпільної інфраструктури для поширення руху опору на територію Наддніпрянщини. Паралельно на фоні російсько-української війни відбувається формування пантеону героїв боротьби за українську незалежність як сучасних, так і попередніх поколінь. Своє місце має посісти і провідник Дунаєвського надрайонного проводу ОУН у 1949–1951 рр. Хома Мартюк (Алکید, Охрім), який з 1943 р. присвятив своє життя боротьбі за українську незалежність. З постаттю Х. Мартюка пов'язаний актуальний запит на дослідження його боротьби зі сторони родичів провідника та його місця в історичній пам'яті. Ольга Кучерява (Мартюк) – племінниця Хоми Петровича, завідує сектором з питань призначення субсидій управління соціального захисту населення Кам'янець-Подільської райдержадміністрації, відділу № 1, м. Дунаївці. Пані Ольга долучилася до акції «Стежками ОУН та УПА» з метою відтворення відомостей життя у підпіллі та боротьби Хоми Мартюка [1]

Значення та сучасний стан вивчення. Історія українського національно-визвольного руху напередодні, під час і після Другої світової війни тісно пов'язана із значною кількістю постатей, серед яких зазвичай фігурують Євген Коновалець, Степан Бандера, Андрій Мельник, Роман Шухевич, Василь Кук, Дмитро Клячківський та ін. Водночас маловідомими залишаються діячі регіонального рівня. До таких постатей можна зарахувати Хоми Мартюка на псевдо Алкід, який у 1949–1951 рр. очолював Дунаєвецький надрайонний провід у структурі Подільського крайового проводу ОУН.

Джерельну основу нашого дослідження становлять документи і матеріали, що зберігаються в Галузевому державному архіві Служби безпеки України [3] та в архіві управління СБУ в Хмельницькій області [2]. Доповнюють палітру дослідження матеріали з 18 тому Нової серії Літопису УПА [4] та опубліковані джерела із 4-ї книги В. Сергійчука «Український здвиг» [5].

До сьогодні постать Хоми Петровича Мартюка не отримала належного вивчення. Водночас ця особа неодноразово, хоч і побіжно, ставала предметом уваги сучасних українських дослідників. Найперше варто виокремити п'яту книгу серії «За тебе свята Україно», авторами якої є Н. Мизак та В. Горбатюк, що присвячена діяльності оунівського підпілля на теренах Кам'янець-Подільської області [6]. У цій праці представлено біографічну довідку Хоми Мартюка, зокрема коротку інформацію про його керівництво Дунаєвецьким надрайонним проводом ОУН [6, с. 180], акт його затримання радянськими спецслужбами [6, с. 246] та інформацію щодо пропагандистської і творчої діяльності Хоми Петровича [6, с. 244].

В. Ярич, який активно досліджує діяльність молодіжних груп ОУН на Поділлі, на основі опрацьованих документів довів, що Алкід брав безпосередню участь у доборі та вишколі юнаків і керував молодіжною організацією с. Покутинці, Дунаєвецького району [7]. В іншій своїй праці дослідник висвітлює значення підпільницької діяльності Алкіда та його соратників на формування національної пам'яті на території сучасної Хмельницької області [8].

Загальне історичне тло подій доволі інформативно представлено в праці І. Патриляка «Перемога або смерть: український визвольний рух у 1939–1960 роках» [9].

Питання діяльності Хоми Мартюка як керівника Дунаєвецького надрайонного проводу ОУН побіжно торкалися у своїх публікаціях С. Олійник [10] та Ю. Польова [11; 12].

Мета статті полягає в аналізі боротьби Хоми Мартюка (Алкід, Охрім) в українському національно-визвольному русі, висвітленні умов та причин вступу Хоми Мартюка в лави УПА. Схарактеризувати здобутки Хоми Петровича на посаді Дунаєвецького надрайонного провідника. З'ясувати обставини, за яких Алкід потрапив у полон та його подальшу долю після арешту й ув'язнення. Підкреслити місце Х. Мартюка в історичній пам'яті українського руху опору.

Основний виклад матеріалу. Хома Мартюк народився в 1923 р. в містечку Скала-Подільська Борщівського повіту на Тернопільщині [1]. Він, як і вся його родина, виховувався в патріотичному дусі. Рід Мартюків був одним із найпатріотичніших у Скалі-Подільській та найближчих округах. З його середовища вилонилися за часів Австро-Угорської імперії організатори сокільського, кооперативного та просвітницького руху. З огляду на це, можна логічно припустити, що родина завжди покладала сподіваннями на відновлення української державності. У 1943 р. Хома разом з братами зголосився до дивізії «СС-Галичина». Брав участь у битві під Бродами, а після розгрому дивізії повернувся в рідне Надзбруччя. У серпні 1944 р. вступив до лав загонів УПА, які діяли на території Чортківської округи. З вересня 1944 р. до весни 1945 р. працював у групі організаційно-мобілізаційного референта Борщівського повітового провідника «Калини». У серпні – вересні 1945 р. діяв у групі І. Стецка. З осені 1945 р. до весни 1947 р. перебував у підпорядкуванні референта пропаганди Чортківського надрайонного проводу ОУН М. Чорпіти «Зір». При ньому виконував функцію канцеляриста. Відтоді

послугувався псевдом Охрім. Коли надрайонним провідником Чортківщини став Скоб – Михайло Качанівський – виконував при ньому функції референта пропаганди. [2, арк. 28–29; 5, с. 180].

Зазначимо, що Чортківський окружний провід разом з Тернопільським та Кам'янець-Подільським утворювали Подільський крайовий провід ОУН. Розвиток підпілля відбувався в умовах постійного тиску радянської репресивної машини, яка з року в рік ставила за мету ліквідувати український національно-визвольний рух, про що і звітували в Москві. Згідно з наказом міністра МГБ СРСР від 22 квітня 1947 р. № 00207, «провід Поділля», тобто Подільський крайовий провід ОУН, мала розробити й ліквідувати оперативна група офіцерів МГБ на чолі із заступником начальника й одночасним керівником новоствореного відділу 2-Н УМГБ Тернопільської обл. полк. Семеном Хорсуном. [13, с. 197]. Цей наказ є одним із численних закликів радянського керівництва до силових органів щодо ліквідації підпілля. Паралельно вживалися й інші стратегічні операції як «Велика блокада» 1946 р., операція «Захід» 1947 р., обіцяна амністія від секретаря ЦК КП(б)У Хрущова та інші. Доречно зазначити, що батьки Хоми Мартюка – Петро та Гафія – у 1950 р. були депортовані також до Сибіру [6, с. 180].

За таких умов необхідністю були постійні маневри підпілля та якнайшвидше виконання поставлених завдань щодо поширення підпілля в уїх українських етнічних землях. Зокрема, перед керівництвом Подільського крайового проводу постало завдання розгорнути активну підпільну роботу на території Кам'янець-Подільської та суміжної з нею Вінницької областей. Туди спрямовувалися найкращі кадри підпілля й значні технічні засоби. На сході підпільникам діяти було вкрай важко [13, с. 202].

У листопаді 1948 року, згідно з розпорядженням провідника Чортківського надрайонного проводу ОУН, Михайло Петрович прибув на Кам'яничину, де за допомогою кур'єрів Романа і Цяпки перебрався на Чемеровеччину і далі до с. Гуків, де зустрівся з упівцями групи Гомона. Після цього маршрут Охріма пролягав через с. Балин до с. Зеленча на квартиру Андрія Павлюка, де в нього відбулася зустріч з Григорієм Левчуком (Гомін) та Йосипом Демчуком (Луговий), який на той час керував Дунаєвецьким надрайонним проводом ОУН [6, с. 180].

У червні 1949 р., у зв'язку з відрядженням Й. Демчука на терени Вінниччини для організації там підпілля, Хома Мартюк, взявши нове псевдо Алкід, очолив Дунаєвецький надрайонний провід ОУН [2, арк. 32; 5, с. 180]. До складу його підпільної бойової групи входили Петро Гречух (Олег), Іван Гаргат (Лесь), підпільники Назар, Сулима та інші [2, арк. 33; 262]. Полем діяльності підпільників були Дунаєвецький, Солобокевецький райони, включно Ярмолинський, Городецький та частину Гвардійського районів Кам'янець-Подільської обл. [6, с. 180].

З правами на керування Дунаєвецьким надрайонним проводом у підпорядкування Х. Мартюка перейшов і особистий охоронець Лугового – Михайло Криса на псевдо Кобзар [2, арк. 31].

Важкі умови не дозволяли створити осередки підпілля ОУН (б) на місцях, тому структурного поділу надрайон не мав. Функції, що зазвичай розподілялися між відповідними референтами проводу, переважно зосереджувалися в руках провідника та кількох підпорядкованих йому підпільників. Члени проводу були поділені на малі групи, що постійно рейдували територією надрайону. Не вдалося, на жаль, налагодити належним чином господарське забезпечення, базою якого здебільшого було місцеве населення [12, с. 51].

До безпосередніх завдань Алкіда належали створення конспіративних квартир, забезпечення провіантом, розповсюдження підпільної літератури серед місцевого населення, налагодження мережі зв'язку та функціонування пошти, вербування нових учасників підпілля, створення та керування молодіжних груп. Окрім цього, Хома Мартюк займався поширенням боротьби УПА на територію Вінницької обл. з подальшим просуванням її боївок у Київську область та м. Київ. Як свідчать протоколи допиту Хоми Петровича, йому та його підлеглим

вдалося заручитися підтримкою значної частини населення підпорядкованої Дунаєвецькому надрайону території [2, арк. 72–102; 107]. Так, наприклад, одна з мешканок с. Томашівка на Ярмолинецьчині постійно надавала свідчення про справи в селі, допомагала підпільникам з продуктами харчування тощо [2, арк. 172].

Виконуючи вказівки проводу, члени Дунаєвецького надрайону постійно рейдували територією, ширячи ідеї українського націоналізму серед місцевого населення. Пропаганда проводилася переважно шляхом особистих бесід. Літературу давали читати людям, яких готували для підпілля, утримувачам конспіративних квартир. Дунаєвецький надрайонний провід мав конспіративні квартири в селах Зеленче, Нестерівці, Гірчична, Руда Гірчична, Іванківці, Кривчик, Чаньків, Ганівка Дунаєвецького району, селах Стріхівці, Глушківці, Томашівка Солобковецького району, Кадіївці, Сказинці Ярмолинецького району та ін. селах [12, с. 51–52].

У 1949–1950 рр. оунівське підпілля в Кам'янець-Подільській області зазнало відчутних ударів з боку радянської влади. Становище ускладнили викриті радянськими спецслужбами схрон та друкарня в с. П'ятничани, а також криївка в с. Козак. Серед вилучених речей до МДБ потрапило чимало документів, що стосувалися складу та діяльності в регіоні осередків ОУН [10, с. 232, 11, с. 175]. Усе дозволило радянським спецслужбам напасти на слід оунівського підпілля, зокрема й на Дунаєвеччині.

У 1950 році представники Дунаєвецького оунівського підпілля, очолювані Хоמוю Мартинюком, відповідно до вказівок керівництва українського національно-визвольного руху мали відмовитися від масових акцій, оскільки це наражало місцеве мирне населення на небезпеку й відвертало його від повстанців. Замість цього вони мали частіше вдаватися до методів індивідуального терору проти адміністрації, комуністів, комсомольців та співробітників МВС і МДБ [9, с. 644–645]. Однією і таких акцій був успішний замах на одного з керівників Солобковецького району, члена ВКП(б) Земляка [2, арк. 103, 107]. Переважно діяльність зводилася до пропаганди націоналістичних ідей серед місцевого населення, розширення мережі конспіративних квартир, а тому збільшення рядів своїх прихильників [11, с. 175].

Варто зазначити, що Алкід активно займався пропагандою української ідеї серед місцевої молоді. У цьому контексті яскравим прикладом може слугувати один із тогочасних студентів Чернівецького університету, що приїжджав додому на канікули, з яким Хома Петрович неодноразово мав бесіду, знайомив з проукраїнською, антирадянською літературою. Такі бесіди навернули юнака до української ідеї. Він навіть написав розповідь, під назвою «Пробудження», у якій велася мова про демобілізованого воїна Червоної армії, що після прибуття додому, зіткнувшись з реаліями радянської влади, вступив до лав УПА [2, арк. 187]. Хома Мартюк був автором кількох антирадянських брошур (писав під псевдо Д. Гафійчиня) [2, арк. 264]. Він рекомендував для читання підпільникам брошуру П. Полтави «Хто такі бандерівці та за що вони борються». Він же складав для них програму вишколу, роздавав тематику для написання контрольних робіт, організовував «усні» іспити з основних предметів. Власні конспекти підпільник складав під назвою «Шлях до волі». Хома Петрович писав також вірші й оповідання, тексти окремих із них було представлено Н. Мизаком та В. Горбатюком [6, с. 244–245].

В. Ярич зазначає, що Алкід відіграв вирішальну роль у зародженні та розвитку молодіжної організації ОУН в с. Покутинці Вінковоцького р-ну. Зокрема, провіднику вдалося залучити 5 молодиків до складу групи на чолі з М. Герасеменюком. Провівши з юнаками необхідну ідеологічну роботу, провідник керував як розвідувальною, так і диверсійною діяльністю групи [7, с. 277]. Так, члени групи М. Герасеменюк «Степан» та М. Лозинський «Сагайдачний» в ніч на 1 травня 1949 року з метою зриву першотравневих свят здійснили підпал будинку секретаря партійної організації с. Покутинці, у результаті якого згоріло ще 5 будинків, які належали колгоспникам. Вони ж у період заготівельної кампанії 1949 року розповсюдили в селах

Зіньків і Черкасівка націоналістичні листівки. Літом 1949 року Герасеменюк і Лозинський за власною ініціативою готували терористичний акт над головою колгоспу і головою сільської ради с. Покутинці з метою оволодіти наявною в них зброєю. Про свої наміри юнаки доповіли Алкіді, який заборонив цю операцію, побоюючись провалу [11, с. 670].

У лютому 1951 року МДБ у Вінниці захоплено керівників Крайового проводу ОУН «Поділля» В. Бея (Улас) та Вінницького надрайонного проводу Й. Демчука (Луговий) [5, с. 175]. Отримані від них свідчення дуже допомогли радянським спецслужбам отримати важливі дані щодо діяльності оунівського підпілля і сповна скористатися ними в найближчий час.

25 липня 1951 р. в Кам'янець-Подільській області відбулася нарада оперативного складу обласного управління та районних і міських органів МДБ, на якій обговорювались питання щодо активізації боротьби, викриття та ліквідації підпілля ОУН, що діяло на території області [3, арк. 5].

27 липня, згідно з наказом № 0038, підписаним начальником УМДБ по Кам'янець-Подільській області полковником М. Руденко, розпочато операцію з ліквідації надрайонних проводів Кам'янець-Подільського окружного проводу ОУН [9, с. 52].

У серпні 1951 р. радянські спецслужби завели проти Дунаєвського надрайону ОУН завели спеціальну агентурну справу № 395 (оперативна назва «Останні») на Дунаєвський надрайонний провід [3, арк. 7].

Попри наявний тиск з боку МВС та МДБ Дунаєвський надрайон ОУН, очолюваний Алкідом продовжував боротьбу з радянським режимом. Вони займалися пошкодженням майна радянських органів влади, нищенням радянської символіки, розповсюджуючи серед місцевого населення листівки та літературу антирадянського змісту тощо. Учасником окремих акцій як силового, так і пропагандистського характеру був безпосередньо сам Хома Мартюк [2, арк. 164–165; 182–182 зв.; 262–263].

Водночас з кожним днем така діяльність була все важчою і важчою через збільшення мережі агентів та інформаторів. Документи свідчать, що станом на 1 вересня в Кам'янець-Подільській області на радянські спецслужби працювало 152 агенти та 862 інформатори, 83 з них були завербовані за липень – серпень 1951 року [3, арк. 5]. Відповідно до звітів МДБ, обласне управління у процесі оперативної роботи вже знало псевдо всіх керівників і хто під ними приховувався, а також чималої кількості їх симпатиків, дані про те, коли і хто з підпільників їх відвідував [3, арк. 7–36].

30 вересня 1951 року Хома Мартюк потрапив у засідку МДБ, підготовлену провокатором, який, застосувавши спецпрепарат «Нептун»-47, зумів його захопити на горищі одного з будинків у селі Балин Смотрицького району [2, арк.17; 9, с. 53].

Після арешту на Хому Мартюка заведено слідчу справу за № 55245. До справи залучено також затриманих радянською владою оунівців Івана Лещинського (Матюшенко), Петра Гречуху (Олег), Михайла Чернегу (Карась), Івана Ковалевича (Мирон), Михайла Пирого (Сокіл) [2, арк.1]. Їх обвинувачено за ст. 54-I «а» та 54-II Кримінального кодексу УРСР [2, арк.8].

6–9 серпня 1952 року над підпільниками Х. Мартюком (Алкідом), І. Ліщинським, П. Гречухом, І. Ковалевичем (Мироном), М. Чернегою, М. Пирогом (Соколом), І. Гаргатою (Лесею), Й. Лазарком (Тарасом) відбулося закрите засідання військового трибуналу Прикарпатського військового округу в м. Тернополі. Всіх їх засуджено до вищої міри покарання – розстрілу. 14 листопада 1952 року в м. Проскурові вирок було виконано.

Висновки. Хома Мартюк, відомий як Охрім та Алкід, був відданим учасником українського національно-визвольного руху, який боровся проти радянського тоталітарного режиму й загинув за українську справу. Його діяльність як керівника Дунаєвського надрайонного проводу ОУН у 1949–1951 роках містила організацію підпілля, створення мережі конспіративних

квартир, пропаганду української національної ідеї, а також силові методи боротьби. Попри тотальну перевагу противника, оунівському підпіллю вдавалося чинити гідний опір радянським спецорганам і навіть знаходити симпатиків. Однак нерівність сил далася взнаки. Посилення репресій та агентурної роботи МДБ призвело до його арешту в 1951 році. Засуджений до розстрілу в 1952 році, Мартюк залишився символом незламної опори, що свідчить про трагічну долю багатьох українських підпільників у боротьбі за незалежність.

Література

1. Стежками ОУН і УПА. URL: <https://km-oblrada.gov.ua/stezhkamy-oun-i-upa/> (дата звернення: 11.05.2025)
2. Архів СБУ в Хмельницькій області. Ф. 5, Спр. 1434. Справа 5545. По обвинуваченню Мартюка Хоми Петровича, Ліщинського Івана Антоновича і ін. по ст. ст. 54-1 «а», 54-8, 54-11 КК УРСР. 26.09.1951–30.05.1952 р. Т. 1. 275 арк.
3. Галузевий Державний архів СБУ, ф. 2, оп. 2, спр. 18, арк. 5–36.
4. Літопис УПА. Нова серія. Т. 18. Діяльність ОУН та УПА на території Центрально-Східної та Південної України / упоряд. О. Пагіря, В. Іванченко. Київ – Торонто, 2011. 1159 с.
5. Сергійчук В. Український здвиг: Поділля. 1939–1955. Київ : Українська Видавнича Спілка, 2005. 840 с.
6. Мизак Н., Горбатюк В. За тебе, свята Україно. Кам'янець-Подільська область у визвольній боротьбі ОУН, УПА. Книга п'ята. Чернівці : Букрек, 2006. 352 с.
7. Ярич. В. Покутинська молодіжна група українських націоналістів та її діяльність на Поділлі у післявоєнний час. *Матеріали XVI Подільської наукової історико-краєзнавчої конференції. [Присвячений 55-річчю проведення першої Подільської історико-краєзнавчої конференції, 25-річчю діяльності Центру дослідження історії Поділля інституту Історії України НАН України при К-ПНУ імені Івана Огієнка]*. Кам'янець-Подільський: ТОВ «Друкарня «Рута»», 2020. С. 275–279.
8. Ярич. В. Історичне значення та історична пам'ять про національно-визвольний рух у Кам'янець-Подільській області в 1940–1950-х рр. Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського: історичні науки. Видавничий дім «Гельветика». Т. 33 (72) № 2. 2022. С. 60–68.
9. Патриляк І. Перемога або смерть: український визвольний рух у 1939–1960 роках. Харків : Книжковий клуб «Клуб Сімейного дозвілля», 2024. 688 с.
10. Олійник С. Боротьба ОУН – УПА з радянським режимом на Хмельниччині на початку 1950-х рр. Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка: історичні науки. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2024. Т. 45. С. 229–239.
11. Польова Ю. Крах Кам'янець-Подільського окружного проводу Українських Націоналістів у 1951–1952 рр. Гілея: науковий вісник: зб. наук. пр. 2011. 8 (50). С. 174–179.
12. Польова Ю. Ліквідація Дунаєвецького надрайонного проводу ОУН(б) (1951 р.). *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія: Історія*. 2011. Вип. 104. С. 51–54.
13. Марчук І. Ліквідація радянськими карально-репресивними органами Подільського крайового проводу ОУН (1945–1952). *Український визвольний рух: наук. зб.* 2011. Збірник 15. С. 191–214.

References

1. Stezhkamy OUN i UPA [Following the Paths of the OUN and UPA]. (n.d.). Retrieved from <https://km-oblrada.gov.ua/stezhkamy-oun-i-upa/> (accessed: 11.05.2025). [in Ukrainian].
2. Arkhiv SBU v Khmelnytskii oblasti. F. 5, Spr. 1434. Sprava 5545. Po obvynuvachenniu Martiuka Khomy Petrovycha, Lishchynskoho Ivana Antonovycha i in. po st. st. 54-1 "a", 54-8, 54-11 KK URSR. 26.09.1951 – 30.05.1952 r. T. 1. 275 ark. [SBU Archive in Khmelnytskyi Region. File 5, Case 1434. Case 5545 Against Khoma Martiuk, Ivan Lishchynskyi et al., under Articles 54-1 "a", 54-8, 54-11 of the Criminal Code of the Ukrainian SSR] [in Ukrainian].
3. Haluzevyi Derzhavnyi arkhiv SBU, f. 2, op. 2, spr. 18, ark. 5–36 [Sectoral State Archive of the SBU, fund 2, inventory 2, file 18, sheets 5–36]. [in Ukrainian].

4. Litopys UPA. Nova seriia. T. 18. Diialnist OUN ta UPA na terytorii Tsentralno-Skhidnoi ta Pivdennoi Ukrainy [The Chronicle of the UPA. New Series. Vol. 18. Activities of the OUN and UPA in Central-Eastern and Southern Ukraine] / Ed. by O. Pahiria, V. Ivanchenko. Kyiv; Toronto: 2011. 1159 p. [in Ukrainian].
5. Serhiichuk, V. (2005). Ukrainskyi zdyvyg: Podillia. 1939–1955 [Ukrainian Uprising: Podillia. 1939–1955]. Kyiv: Ukrainska Vydavnycha Spilka. [in Ukrainian].
6. Myzak, N., & Horbatiuk, V. (2006). Za tebe, sviata Ukraino. Kam'ianets-Podilska oblast u vyzvolnii borotbi OUN, UPA. Knyha piata [For You, Holy Ukraine. Kamianets-Podilskyi Region in the Liberation Struggle of the OUN and UPA. Book Five]. Chernivtsi: Bukrek. [in Ukrainian].
7. Yarych, V. (2020). Pokutynetska molodizhna hrupa ukrainskykh natsionalistiv ta yii diialnist na Podilli u pisliavoiennyi chas [The Pokutyntsi Youth Group of Ukrainian Nationalists and Its Activities in Podillia in the Postwar Period]. In Materialy XVI Podilskoi naukovoï istoriko-kraieznavechoï konferentsii [Proceedings of the 16th Podillian Scientific Historical and Local History Conference] (pp. 275–279). Kamianets-Podilskyi: Drukarnia "Ruta". [in Ukrainian].
8. Yarych, V. (2022). Istorychne znachennia ta istorychna pamiat pro natsionalno-vyzvolnyi rukh u Kamianets-Podilskyi oblasti v 1940–1950-kh rr. [Historical Significance and Memory of the National Liberation Movement in Kamianets-Podilskyi Region in the 1940s–1950s]. Vcheni zapysky TNU imeni V. I. Vernadskoho: Istorychni nauky – Scientific Notes of V. I. Vernadsky TNU: Historical Sciences, 33(72)(2), 60–68. [in Ukrainian].
9. Patryliak, I. (2024). Peremoha abo smert: Ukrainskyi vyzvolnyi rukh u 1939–1960 rokakh [Victory or Death: The Ukrainian Liberation Movement in 1939–1960]. Kharkiv: Knyzhkovyi Klub "Klub Simeinoho Dosvillya". [in Ukrainian].
10. Oliinyk, S. (2024). Borotba OUN – UPA z radians'kym rezhymom na Khmelnychchyni na pochatku 1950-kh rr. [The OUN-UPA Struggle Against the Soviet Regime in Khmelnychchyna in the Early 1950s]. Naukovi pratsi Kamianets-Podilskoho natsionalnoho universytetu imeni Ivana Ohienka: Istorychni nauky – Scientific Works of Kamianets-Podilskyi Ivan Ohiienko National University: Historical Sciences, 45, 229–239. [in Ukrainian].
11. Polova, Yu. (2011). Krakh Kamianets-Podilskoho okruzhnoho provodu Ukrainskykh Natsionalistiv u 1951–1952 rr. [Collapse of the Kamianets-Podilskyi District Branch of the Ukrainian Nationalists in 1951–1952]. Hileia: Naukovyi visnyk – Hileya: Scientific Bulletin, 8(50), 174–179. [in Ukrainian].
12. Polova, Yu. (2011). Likvidatsiia Dunaievetskoho nadraionnoho provodu OUN(b) (1951 r.) [Liquidation of the Dunaivtsi Subdistrict OUN(b) Branch (1951)]. Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Seriia: Istoriia – Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv. Series: History, (104), 51–54. [in Ukrainian].
13. Marchuk, I. (2011). Likvidatsiia radians'kymy karalno-represyvnymy orhanamy Podilskoho kraiovoho provodu OUN (1945–1952) [Liquidation of the Podillia Regional OUN Leadership by Soviet Punitive-Repressive Bodies (1945–1952)]. Ukrainskyi vyzvolnyi rukh: Nauk. zb. – Ukrainian Liberation Movement: Scientific Collection, (15), 191–214. [in Ukrainian].